

Архивски број: 08-53/2
28-02-2022 Година

Постапувајќи по претставка бр. 0801-95/1 од 25.05.2021 поднесена [REDACTED], против градоначалник на општина Кичево [REDACTED], за извршена дискриминација по основ на раса, боја на кожа, социјално потекло, имотен статус и други основи во областа на пристап до добра и услуги. Комисијата за спречување и заштита од дискриминација врз основа на член 21, став 1 точка 14 и член 27, став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на Р. Северна Македонија бр. 258/2020 од 30.10.2020), на 22.12.2021 г. го донесе следново:

МИСЛЕЊЕ

СЕ УТВРДУВА ДИРЕКТНА ПОВЕЌЕКРАТНА И ПРОДОЛЖЕНА ДИСКРИМИНАЦИЈА по основ на етничка припадност, припадност на маргинализирана група, социјално потекло и имотен статус во областа на пристап до јавни добра и услуги од страна на градоначалник на општина Кичево – [REDACTED] и Јавното претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево кон припадници на ромската заедница кои живеат во населбата [REDACTED] во општината Кичево.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација поднесена е претставка со архивски број 0801-95/1 од 25.05.2021 година, од страна на [REDACTED] за сторена дискриминација, по основ на раса, боја на кожа, социјално потекло, имотен статус и други основи во областа, пристап до добра и услуги во комуналната инфраструктура врз група на жители – Роми од населбата [REDACTED] во Кичево од страна на градоначалникот на Општина Кичево и Јавното претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево.

Во претставката подносителот наведува дека на 2020 јули била доставена петиција за снабдување на доволен притисок и приклучок до водоводна и санитарна мрежа бидејќи жителите Роми во населбата [REDACTED] во општината Кичево се соочуваат со ограничување на пристапот до водоснабдувачката мрежа и други комунални услуги. Дополнително, се наведува дека населбата не е опфатена во деталниот урбанистички план на општината, иако населбата била формирана пред „многу“ години. Населбата ја сочинуваат околу 150 ромски семејства и спаѓа под надлежност на Општина Кичево и Јавното претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево. Во претставка се наведува дека во населбата, Ромите кои се на социјалните маргини, речиси се гетоизирани, со земјени и калливи патишта и без пристап до вода. Особено квалификаторен елемент е фактот што за време на пандемија предизвикана од КОВИД-19, хигиенските и санитарните услови се императив сузбивањето на оваа здравствена криза. Подносителот го прави веројатно тврдењето за постоење на дискриминација врз основа на тоа што тврди дека оваа населба е надвор од ДУП-от на Кичево поради фактот што во неа живеат само граѓани од ромска етничка припадност.

Подносителот на претставката во меѓувреме се обраќа и до Генерален секретаријат на Влада на Република Северна Македонија, од каде претставката беше препратена на ден 02.06.2021 година до Комисија за спречување и заштита од дискриминација за понатамошно постапување.

Имајќи ги предвид овие наоди, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација од приложените докази констатира дека ваквите тврдења се веројатни и согласно член 24, став 7, во врска со член 26 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, на ден 11.06.2021 година испрати Известување бр. 0801-95/3 за произнесување кон наводите од претставката до општина Кичево – градоначалник [REDACTED] и Јавното претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево како потенцијални дискриминатори.

На ден 25.06.2021 година, во архивата на Комисија за спречување и заштита од дискриминација пристигна одговор заведен под број 0801-95/4 од Јавно претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ во кој се негира секаков вид на дискриминација. Имено, во одговорот се тврди дека за овој проблем да биде решен, потребно е прво Општината Кичево урбанистички да ја уреди населбата согласно важечките закони после што може да биде регулирана и комуналната инфраструктура. Дополнително, во одговорот се наведува дека потписниците на петицијата се нелегално приклучени на водоводна и канализациона мрежа, користат услуги без да плаќаат за нив, се поврзуваат на една линија која нема капацитет за повеќе корисници и овозможуваат меѓусебно „фиктивен приклучок“. Следствено, бидејќи посочениот проблем претставува генерален проблем на сите „диво“ изградени објекти, потребно е да се вклучат сите надлежни институции. Дополнително, при барање на Комисијата, ЈП „Комуналец“ Кичево, достави дополнителни одговор заверен под бр. 08-53/1 од 24.01.2022. Во одговорот, јавното претпријатие истакнува дека 49 ромски домаќинства имаат приклучок на водоводна мрежа во населбата „Бала Маало“ од кои 45 со водомери и 3 без водомери (паушал), населбата не е урбанистички уредена, нема технички можности за приклучување на водоводна и канализациона мрежа согласно законските прописи и дека овие објекти-корисници на комунални услуги не плаќаат надоместок, а против нив не може да се преземе ниедна правна мерка за наплата на долг, нерегулирано жителство, невалидни лични карти и диви градежни објекти од секаков материјал. До Комисијата одговор од Општина Кичево до моментот на пишување на ова Мислење не е пристигнато.

На ден 20.12.2021 година, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ги задолжи членовите: [REDACTED] да извршат непосреден увид во просториите на општина Кичево за предметот поднесен од страна на [REDACTED] од [REDACTED] за што беше креиран и записник од непосредниот увидот, со следната содржина: од расположливата документација од непосредниот увид, констатирано е дека општината и градоначалникот прават големи напори во обезбедување и пристап до добра и услуги на сите граѓани вклучувајќи ги и граѓаните од ромската заедница како не делив дел од вкупниот етнички мозаик на општина Кичево која има долга традиција на заеднички живот во сите негови делови. Како пример го наведе проектот посветен за ромската заедница за изградба на 30 социјални станови во вредност од 600.000.00 евра, солидарен приклучок до вода и потпорен сид на дива населба [REDACTED] во која се вложени многу пари и труд од страна на општината Кичево и градоначалникот [REDACTED]. За увидот беше направен записник заверен под бр. 0801-95/6 од 23.12.2021 година.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ги анализираше наводите во претставката, доставениот одговор од Јавното комунално претпријатие и направи аналитички осврт на домашната и меѓународната пракса поврзан со предметниот проблем.

Во член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација стои: **Се забранува** секоја дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко

уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен и

Во член 6 од ЗСЗД стои: **Дискриминација е** секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други. Ова ги опфаќа сите форми на дискриминација вклучително и оневозможување на соодветно приспособување и оневозможување на пристапност и достапност на инфраструктурата, добрата и услугите.

Правото на пристап до вода е основно човеково право и е основна за човечкото достоинство. Уставот на Р. Северна Македонија во член 1, став 1, предвидува на Р. Северна Македонија е суверена, самостојна, демократска и **социјална** држава додека во член 8, став 1 како темелни вредности се предвидува дека основните слободи и права на човекот и граѓанинот се признати со меѓународното право и утврдени со Уставот. Со резолуцијата на Генералното собрание на Обединетите нации A/Res/64/292 од 28 јули 2010 година, пристапот до безбедна вода за пиење и санитација е признат како самостојно човеково право.

Во Општ коментар бр. 15 (2002) - Право на вода (чл. 11 и 12 од Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права)¹ издаден од Економско-социјалниот совет на Обединетите нации, се наведува дека објектите и услугите за вода мора да бидат достапни за сите, вклучително и најранливите или најмаргинализираните делови од населението, законски и фактички, без дискриминација по која било од забранетите основи. Дополнително треба се обезбеди правото на пристап до вода и водни објекти и услуги на недискриминаторска основа, особено за **обесправените или маргинализираните групи** а државите членки треба да ја почитуваат, заштитат, олеснуваат и промовираат работата на застапниците за човекови права и другите членови на граѓанското општество со цел да им помогнат на ранливите или маргинализираните групи во остварувањето на нивното право на вода.

Во поглед на домашната судска пракса, Апелациониот суд во Битола во предметот ГЖ-1671/19 утврди дискриминација сторена од страна на Општина Прилеп и ЈКП Водовод и канализација во областа на пристап до вода и канализација за граѓани Роми. Имено, согласно пресудата, Обврска на општината, согласно Законот за локалната самоуправа - чл.22 т.4, е „вршење на работите во делот на комуналните дејности, односно снабдувањето со вода за пиење, испорака на технолошката вода и одведувањето и прочистувањето на отпадните води, па во таа смисла општината мора да презема мерки во поглед на снабдувањето со водата за пиење.“ Јавното комунално претпријатие преку водоснабдителниот систем е должен да обезбедува трајно и непрекинато обезбедување со трајна и чиста вода за пиење и тоа е дејност од јавен интерес, а предвидено во чл.3 од Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води.

Во поглед на пресудите на Европскиот суд за човекови права, на 10 март 2020 година, судот во Стразбур ја донесе својата пресуда во Hudorovic et al. против Словенија (прил. бр. 24816/14 и 25140/14). Случајот се однесува на две поплаки од ромски семејства кои со децении живеат во неформални населби без пристап до вода, канализација, канализација и струја. Иако судот не утврдува дискриминација, сепак во предвид го зема фактот што иако населението живеело во нелегални населби, општината со помош на државата креирале привремено решение во

¹ <https://www.undocs.org/e/c.12/2002/11>

насока на обезбедување на резервоар за вода кој населението го користело за секојдневни потреби. Во таа насока, Судот тврди дека Член 8 на Европската конвенција за човекови права наметнува обврски на државите да обезбедат пристап до чиста вода

Постојаниот и долготрајниот недостаток на пристап до безбедна вода за пиење, по својата природа, може да има негативни последици по здравјето и човечкото достоинство ефективно, притоа, негативно да влијае на приватниот живот и уживањето во домот во смисла на Член 8 од Европската конвенција за човекови права. Неповолната положба на Ромите која е последица на системска дискриминација уште од минатото, ја прави оваа заедница социјално маргинализирана во споредба со станатите. Следствено, немањето на соодветен пристап до чиста вода е **поголема неповолност** во однос на исполнување на законската рамка во поглед на исполнување на услови за легализација на нивните домови и приклучок до јавните мрежи за водоснабдување. Имајќи го во предвид фактот што пристапот до вода директно влијае на секојдневните обврски во смисла на одење на работа, на училиште, одржување на хигиена, намалување на ризик од болести и слично, државниот апарат мора да најде начин да обезбеди чиста вода на хуманитарна основа. Откако основните потреби ќе бидат исполнети, тогаш секој човек може да се стреми кон инклузија во општеството а со тоа исполнување на граѓанските обврски, во овој случај, исполнување на законските критериуми и процедури за легализација на живеалиште и легален приклучок до вода. Следствено, анулирајќи ја негативната состојба, ќе се намалат и случаите на дискриминација кон ромската етничка заедница особено во областите на образование, пристап до јавни добра и услуги и вработување, случаи во кои претходно Комисијата има утврдено дискриминација од различни актери во општеството. Во насока на изнаоѓање на решение на предметниот проблем, може да се земе примерот за Словенија каде што во ромски населби, државата има обезбедено резервоар за вода како привремено решение за што не се потребни големи финансиски ресурси. Ваквото решение може да обезбеди минимум достоинство и задоволување на најосновни потреби на секој човек. Нереагирање на општината и локалното комунално претпријатие во насока на задоволување на овие основни потреби во Кичево, резултирало со појавување на заразни болести како што се хепатитис и жолтица во ромската населба [REDACTED]. Болестите воглавно ги зафатило најмладите членови на семејствата што резултирало тие да не се во можност да посетуваат настава, односно, правото на учество во процесите на образование било целосно загрозено. Светската пандемија предизвикана од КОВИД-19 дополнително ја отежнува положбата на сите семејства кои немаат пристап до чиста вода и секоја ваква околност го зголемува ризикот на зголемување на смртноста кај ромското население кое има пократок животен век од останатото население.²

Врз основа на горенаведеното, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација врз основа на член 5 и член 8, став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, утврдува директна дискриминација по основ на етничка припадност, припадност на маргинализирана група, социјално потекло и имотен статус во областа на пристап до добра и услуги сторена од страна на градоначалник на општина Кичево – [REDACTED] и Јавното претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево.

Согласно член 27 став 2 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, во случај на утврдена дискриминација предвидена е обврска на Комисијата да препорача отстранување на повреда на правото на еднаквост, односно начин на отстранување на дискриминацијата. Став 3 од членот 27 предвидува должност на субјектот кој сторил дискриминација да постапи по препораката и да ја отстрани повредата на правото на еднаквост. Следствено на ова, Комисијата ја носи следната

² https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2018/11/MRG_Brief_Mac_MAC_Nov18.pdf

ПРЕПОРАКА

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација препорачува на Општина Кичево и Јавното претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево да обезбеди пристап до чиста вода во населбата [REDACTED] во Кичево. Доколку постојат законски пречки во однос на легализација на населбата, да се обезбеди привремено решение кое ќе овозможи пристап до вода на сите ромски семејства кои живеат во оваа населба. Препораката е во насока на отстранување на дискриминацијата и спречување на можна идна дискриминација што недостигот на вода може да го предизвика во областите на образование, здравје, вработување и пристап до јавни добра и услуги. Препораката треба да биде извршена најдоцна до 6 месеци од денот на приемот на ова Мислење и за исполнувањето да ја извести Комисијата за спречување и заштита од дискриминација.

Комисијата го следи и извршувањето на мислењата и препораките за конкретните случаи на дискриминација сè до нивното исполнување. Доколку субјектите кон кои е упатена Препораката не постапат по насоката, Комисијата согласно член 27, став 4 од Законот за спречување и заштита од дискриминација има законска надлежност да поднесе барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежниот суд за прекршоци.

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација

Претседател
М-р Кире Василев

Доставено до:

- Јавно претпријатие за комунални дејности „Комуналец“ – Кичево, ул. Транзитен пат бр. 34, 6250 Кичево
- Општина Кичево, ул. Борис Кидрич бр. 1, 6250 Кичево
- [REDACTED]

